

PODRÓŻ KU INNOWACJOM, CZYLI JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO REALIZACJI DZIAŁAŃ INNOWACYJNYCH W SZKOLE

MARIA SYKUT jest nauczycielem konsultantem w zakresie przedmiotów przyrodniczych w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Ciechanowie, edukatorem, propagatorką innowacyjności w nauczaniu.

PODRÓŻ KU INNOWACJOM, CZYLI JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO REALIZACJI DZIAŁAŃ INNOWACYJNYCH W SZKOLE

MARIA SYKUT

CZYM JEST INNOWACJA PEDAGOGICZNA? – POZNAJ CEL PODRÓŻY

Jest rok 2013, a w pewnej szkole, gdzieś w Polsce, jest realizowana innowacja pedagogiczna. Zgodnie z obowiązującą procedurą rada rodziców pozytywnie zaopiniowała projekt, rada pedagogiczna podjęła uchwałę w tej sprawie, uznając, że jest to coś, czego jeszcze nie robili, że pomysł jest nowy, ciekawy i warto wcielić go w życie. Uczniowie uczestniczyli w zajęciach, osiągnęli sukcesy. Po wizycie zespołu przeprowadzającego ewaluację zewnętrzną wszyscy dowiadują się, że ich działanie nie jest innowacyjne.

Znasz tę historię? Słyszalesz o podobnej sytuacji? A może pracujesz w tej szkole?

Jeśli na dwa z powyższych pytań odpowiedziałeś twierdząco, to zapraszam cię w podróż ku innowacjom. Kluczem udanej podróży jest właściwe przygotowanie się. I od tego zaczniemy.

Według Słownika Języka Polskiego PWN „innowacja” to wprowadzenie czegoś nowego; też: rzecz nowo wprowadzona. A innowacyjność sama w sobie jest jedną z najważniejszych cech każdego przedsiębiorstwa, które chce utrzymać wysoką pozycję na rynku. Sprawdźmy interesujące nas pojęcie także w „Encyklopedii zarządzania”. Tam z kolei znajdziemy taką jego definicję: **innowacja** (łac. *innovatio*, czyli odnowienie) to ciąg działań prowadzących do wytworzenia nowych lub ulepszonych produktów, procesów technologicznych lub systemów organizacyjnych.

Mogłoby się wydawać, że innowacje są przede wszystkim związane z biznesem i dużymi przedsiębiorstwami. Ale byłoby to wrażenie błędne. Działania innowacyjne trafiły bowiem również do szkół i zostały zdefiniowane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki.

MARIA SYKUT

Według tego dokumentu **innowacja pedagogiczna** to każde nowatorskie rozwiązanie programowe, organizacyjne lub metodyczne mające na celu poprawę jakości pracy szkoły. Trzeba jednak wiedzieć, że wymienione rozporządzenie przestało obowiązywać po wprowadzeniu ostatniej reformy edukacji. Gdzie w takim razie szukać potrzebnych informacji?

Prawdziwa podróż odkrywcza nie polega na szukaniu nowych lądów, lecz na nowym spojrzeniu.
Marcel Proust

Potrzebne informacje znajdziemy teraz w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59). Co uległo zmianie? Jakie nowe spojrzenie na działalność innowacyjną w szkołach pojawiło się w zapisach prawa? Okazuje się, że w tym dokumencie nie ma definicji pojęcia, za to w kilku artykułach znajdziemy zapisy odnoszące się do nowatorskich działań w placówkach:

Art. 1 pkt 18 Konieczność zapewnienia przez system oświaty kształtowania u uczniów postaw przedsiębiorczości i kreatywności, sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym, w tym poprzez stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych.

Art. 44 ust. 2 pkt 3 Obowiązek zapewnienia każdemu dziecku warunków niezbędnych do jego rozwoju, podnoszenia jakości pracy szkoły, tworzenia przez szkoły i placówki warunków do rozwoju aktywności, w tym kreatywności uczniów.

Art. 55 ust. 1 pkt 4 Możliwość wspierania nauczycieli, w ramach nadzoru pedagogicznego, w realizacji zadań służących poprawie istniejących lub wdrożeniu nowych rozwiązań w procesie kształcenia,

przy zastosowaniu nowatorskich działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów oraz nauczycieli.

Art. 68 ust. 1 pkt 9 Obowiązek stwarzania przez dyrektora szkoły warunków do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki.

Art. 86 ust. 1 Warunki, na jakich w szkole lub placówce mogą działać, z wyjątkiem partii i organizacji politycznych, stowarzyszenia i inne organizacje, a w szczególności organizacje harcerskie, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki.

Wiesz już, gdzie znajdują się potrzebne informacje. Ale co tak naprawdę chcesz tam znaleźć? Dyrektor szkoły i nauczyciele w przepisach prawa szukają:

- potwierdzenia legalności swoich inicjatyw,
- wskazania obszarów i celów tych inicjatyw,
- przykładowych dróg realizacji.

Czy w przytoczonych wyżej artykułach znajdziemy te informacje?

Z powyższego zestawienia wynika, że w świetle przepisów prawa oświatowego działalność innowacyjna jest integralnym elementem pracy szkoły, może dotyczyć zarówno procesu kształcenia, jak

PODRÓŻ KU INNOWACJOM, CZYLI JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO REALIZACJI DZIAŁAŃ INNOWACYJNYCH W SZKOLE

OBSZAR DZIAŁANIA SZKOŁY/PLACÓWKI	CEL	SPOSÓB OSIĄGNIĘCIA CELU
Kształtowanie u uczniów postaw przedsiębiorczości i kreatywności	sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym	w tym poprzez stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych
Szkoły i placówki podejmują niezbędne działania (...), które dotyczą: 1) efektów w zakresie kształcenia, wychowania i opieki oraz realizacji celów i zadań statutowych 2) organizacji procesów kształcenia, wychowania i opieki 3) tworzenia warunków do rozwoju i aktywności, w tym kreatywności, uczniów 4) współpracy z rodzicami i środowiskiem lokalnym 5) zarządzania szkołą lub placówką	w celu tworzenia optymalnych warunków realizacji działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej zapewnienia każdemu dziecku warunków niezbędnych do jego rozwoju podnoszenia jakości pracy szkoły lub placówki i jej rozwoju organizacyjnego	
Wspieranie nauczycieli w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego	realizacji zadań służących poprawie istniejących lub wdrożeniu nowych rozwiązań w procesie kształcenia	zastosowaniu nowatorskich działań programowych, organizacyjnych lub metodycznych, których celem jest rozwijanie kompetencji uczniów oraz nauczycieli
Działanie na terenie szkoły lub placówki wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich	rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki	stwarzanie przez dyrektora szkoły warunków do działania wolontariuszy, stowarzyszeń uzgodnienie warunków działania zgoda dyrektora zgoda rady rodziców

ŹRÓDŁO: Opracowanie własne

i rozwiązań organizacyjnych. Przepisy prawa nie określają żadnych szczególnych wymagań formalnych związanych z rozpoczęciem realizacji innowacji w szkole. Oznacza to, że szkoła samodzielnie podejmuje decyzję w tej sprawie.

*Aby poznać człowieka,
trzeba zostać jego towarzyszem podróży.*
Przystawie tureckie

POZNAJ WSPÓŁTOWARZYSZY WYPRAWY

W podróż ku innowacjom wybierasz się z uczniami, to twoi towarzysze w radościach i trudach na szlaku. Mając na uwadze cele podejmowania działalności innowacyjnej, należy zapewnić każdemu dziecku warunki niezbędne do jego rozwoju. Zaspokajanie

potrzeb uczniów i pokazywanie im kolejnych możliwości odgrywa kluczową rolę w procesie kształtowania młodego człowieka. Właśnie dzięki temu chce on próbować swoich sił w różnych formach aktywności.

MARIA SYKUT

NAUCZANIE I UCZENIE SIĘ

Indywidualne potrzeby rozwojowe wynikają przede wszystkim z etapu rozwoju procesów poznawczych i emocjonalno-społecznych oraz rozwoju osobowości. Nauczyciel rozpoznaje ich aktualny poziom w odniesieniu do każdego ucznia. Taką diagnozę można przeprowadzić na podstawie obserwacji:

- podejmowania ról społecznych,
- kształcenia poczucia własnej wartości,
- skuteczności działania.
- gotowości do uwzględniania wielu punktów widzenia,
- tworzenia zespołu dążącego do realizacji wspólnych celów,
- potrzeby uznania rówieśników, współpracy z grupą rówieśniczą,
- kształtowania i akceptacji samego siebie,
- potrzeby dokonywania samodzielnych wyborów,
- poszukiwania tożsamości,
- kształtowania umiejętności społecznych,
- przygotowania do wyborów zawodowych,
- dążenia do odpowiedzialnego zachowania się wobec innych.

Znajomość potrzeb rozwojowych uczniów daje ci możliwość zastosowania skutecznej strategii nauczania. Wykorzystanie odpowiednich metod, form pracy i oceniania przetoży się na zaangażowanie uczniów, a o to przecież chodzi. **Indywidualne możliwości psychofizyczne** wiążą się natomiast ze specyficznymi cechami jednostki wpływającymi pozytywnie lub negatywnie na proces nauki. Warto tu wymienić np.:

- tempo uczenia się,
- czas skoncentrowania uwagi,
- podejście do rozwiązywania problemów.

Twoja strategia kształcenia powinna być zatem dostosowana do tempa rozwoju dzieci i młodzieży. A to wymaga indywidualnego podejścia do nauczania każdego z uczniów. W kształtowaniu młodego człowieka pomagają wytyczne zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego. Przyjęta w dokumencie koncepcja edukacji, wyszczególniona w zadaniach szkoły i celach kształcenia (wymaganiach ogólnych), odzwierciedla kluczowe cele i założenia reformy oświaty, w tym potężnie większego nacisku na kształcenie kompetencji kluczowych.

Istotą kształcenia jest przygotowanie młodych ludzi do życia w społeczeństwie. Nauczyciel powinien uczyć tak, aby wiedza i umiejętności zdobyte w szkole były przydatne w środowisku pozaszkolnym i inspirowały uczniów do samokształcenia¹.

MAMY BILET CZY PODRÓŻUJMY NA GAPE?

Obecnie, po zmianach w procedurze realizacji innowacji pedagogicznych, zniesiono konieczność ich zgłaszania kuratorowi oświaty oraz zniesiono wymagania formalne warunkujące rozpoczęcie działalności innowacyjnej. Czy w związku z tym nie musisz już dokumentować realizacji działań innowacyjnych, czy nie musisz już udowadniać, że przeprowadziłeś innowacje? Jak mawiał klasyk – „nie ma jasności w temacie...”. Otóż niektóre szkoły wprowadzają własne procedury obejmujące:

¹ Harmin M. *Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki*, CEO, Warszawa 2005.

PODRÓŻ KU INNOWACJOM, CZYLI JAK PRZYGOTOWAĆ SIĘ DO REALIZACJI DZIAŁAŃ INNOWACYJNYCH W SZKOLE

- przygotowanie dokumentacji,
- opinię rady rodziców,
- uchwałę rady pedagogicznej.

W takich szkołach jest to przepustka uprawniająca nauczyciela do realizacji swoich pomysłów. W innych wystarczy poinformować dyrektora o podjętych działaniach, a w jeszcze innych po prostu działać. Jednak czy w każdej z tych sytuacji kontroler (czyli nadzór pedagogiczny) uzna twoje bilety za ważne?

PO CZYM POZNAMY, CZY DOTARLIŚMY DO CELU?

Miejsce, do którego dążymy można opisać za pomocą wskaźników. Dzięki nim porównamy szkolną rzeczywistość z tą oczekiwaną i dowiemy się, czy dotarliśmy do celu.

Wskaźniki innowacyjności można znaleźć w publikacji „Wspomaganie szkół i placówek w kształtowaniu kompetencji kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej”². Według autorów **innowacyjni uczniowie**:

- realizują innowacyjne projekty edukacyjne,
- korzystają z możliwości konfrontowania (kontaktowania) się z pracodawcami, przedsiębiorcami, przedstawicielami organizacji społecznych w celu poznania i zrozumienia zawodów, mechanizmów rynkowych i funkcjonowania społecznego i obywatelskiego,

- rozwijają umiejętności świadomego i krytycznego odbioru kultury, osobistego wyrażania się w kulturze, angażowania się w nią,
- realizują projekty na rzecz środowiska w ramach szkolnego wolontariatu i innej działalności,
- rozwijają kompetencje komunikacyjne sprzyjające współpracy,
- podejmują aktywność zespołową,
- prezentują postawy obywatelskie przy równoczesnym budowaniu poczucia własnej wartości,
- wyrażają własne poglądy i biorą pod uwagę poglądy innych ludzi,
- myślą kategoriami przyszłości, uwzględniając jednocześnie własne realne możliwości,
- wykazują gotowość do podejmowania ryzyka, uwzględniając ocenę skuteczności planowanych działań.

Natomiast **innowacyjni nauczyciele**:

- wypracowują skuteczne strategie innowacyjnego uczenia się uczniów,
- różnicują prace domowe, dbając jednocześnie o to, by służyły rozwijaniu postaw innowacyjnych,
- organizują przestrzeń edukacyjną, w której uczniowie podejmują innowacyjne działania.

Przygotowanie i realizacja innowacji pedagogicznej jest niewątpliwie dużym wyzwaniem dla nauczyciela. W planowaniu przeprowadzania takich działań może jednak pomóc lista wskaźników uniwersalnych:

² Marciniak-Kulka E. et. al. *Wspomaganie szkół i placówek w kształtowaniu kompetencji kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej*, ORE, Warszawa 2017.

MARIA SYKUT

**Za dwadzieścia lat bardziej
będziesz żałował tego, czego
nie zrobiłeś, niż tego,
co zrobiłeś. Więc odwiąż liny,
opuść bezpieczną przystań.
Złap w żagle pomysłyne wiatry.
Podróżuj. Śnij. Odkrywaj.**

Mark Twain

- **nowatorstwo** – działanie jest nowością w kulturze szkoły/placówki,
- **podmiotowość** – działanie odpowiada na potrzeby rozwojowe uczniów,
- **celowość** – działanie ma jasno sprecyzowane cele i określone efekty, które można dzięki niemu uzyskać; służy podniesieniu jakości kształcenia,
- **planowanie** – działanie zawiera przemyślany harmonogram działań i czynności,

- **realizm** – plan przewiduje potrzebne zasoby, ludzi i środki,
- **kontrola** – działanie ma określony sposób ewaluacji.

Jeśli właśnie jesteś w trakcie planowania czy przeprowadzania innowacji, potraktuj te punktu jako swego rodzaju *check listę*. Oceń swój pomysł zgodnie z punktami, wtedy zdecydowanie łatwiej będzie ci nie tylko wymyślić konkretne działania, ale także konsekwentnie doprowadzić je do końca.

POKOMBINUJMY, CZYLI TWÓRCZE ŁĄCZENIE NA ZAKOŃCZENIE

Niezbędnym warunkiem działań innowacyjnych w szkole jest kształtowanie postawy kreatywności oraz umożliwienie wdrażania nowych rozwiązań. I tu pojawia się pomysł na twórcze łączenie. Jest ono częścią treningu kreatywności i polega na tworzeniu ciągu skojarzeń między różnymi, czasem skrajnie niepasującymi do siebie pojęciami.

Aby wzbudzić w Tobie zainteresowanie i zbudować pozytywne nastawienie, mam dla Ciebie zadanie. Niżej podaję dwa wyrazy, połącz je proszę w logiczną całość tak, aby powstał ciąg złożony z dowolnej liczby skojarzeń.

Moja odpowiedź wygląda tak:

oświata – szkoła – praca – przyjemność – perspektywy – widoki – podróż

A Twoja? Tutaj jest na nią miejsce:

.....

I jak, zadanie wykonane? Czujesz już ten dreszcz zainteresowania tematem? W takim razie – zaczynaj! ●